

„NEVEZD MEG, URAM, A SZELET KI VETETTE”*

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ: *Közelít valaki*
NAP KIADÓ, 2023

Vári Fábíán László legújabb verseskötetének már a címe is sejtelmes üzenetet hordoz. *Közelít valaki*. Bár a hangsúly a közelítésen van, s ily módon reményt sugall, egy valószínűsíthető találkozás lehetőségét vetíti előre, ugyanakkor a határozatlan névmásba csomagolt bizonytalanság mellett baljóslatú hiányérzet is kiolvasható a szavakból, hiszen semmi sem garantálja a megérkezést, a remélt egymásra találást. Maga a címadó mű az élet és halál határmezsgyéjén egyensúlyozó ember kiszolgáltatottságát vizionálja, aki – bár az életre szavaz – kényszerűen az elmúlás felé tart. „Lebegni jó, / ölelni jobb volt, / de el már / borom sem érem. / Hologram vagyok / a hold homlokán / egy virtuál’ / hóésésben” – írja a költő. Az emberi lét átmenetisége és a kiszámítható végzetszerűség szüremlik át a következő sorokon is: „Már nem lomb, / még nem avar. / Még színeket / játszik az erdő. / Apró poronty / még most a halál, / de az éj anyja / emlőjén felnő.” A végzet, a pusztulás középpontba állítása és ilyenfajta megközelítése egyértelmű figyelmeztetés: az élet védelmére szólít a szerző, ahogy teszi ezt – immár a magyarság egészére kivetítve – a gyűjtemény egyik legkarakteresebb, legfajsúlyosabb versében, a *Petőfi Dardzsilingben* című költeményében is: „mi vár nemzetünkre, / ha ránk tör a globális áradás?”

A kötetben közzétett írások egy rendkívüli kihívásokkal terhelt korszak termései. Az egyébként is nyugtalanságban élő világ az elmúlt évtizedben tragédiák tömkelegét zúdította az emberiségre, s különösen igaz ez Kárpátaljára, a költő szülőföldjére. Ezt az időszakot – a polgárháború kirobbanásától az orosz–ukrán konfliktus elmérgesedéséig tartó szakaszt – veszi górcső alá műveiben Vári Fábíán László. „A Majdanra tódul százezer társad, / a mesterlövész célkeresztjében / imbolyog homlokod, mozdul a vállad, // teli torokkal hallgatod mégis, / a felek egymást hogy átkozzák. / Észre sem veszik: rég nem az övék, / martalóccoké már ez az ország.” A kiszolgáltatottság és kilátástalanság érzése nyomasztja: „neveljük jövőendő hóhérait” (*Az ukrainai változásokra*).

* Átvétel a Hitel című folyóiratból

A versek nem kerülhetik meg napjaink világméretű problémáit sem. A migrációs válságra, a keresztény Európa identitásvesztésére, az etnikai arányok változására utalnak a genovai pillanatképek: „Bár lángszórók mohognak az ég alatt, / a szűk utcákban örök az árnyék. / Rám szemközt négy büszke maszáj halad: / Genova helyett Kenyában járnék? [...] Egy reggel majd csadorban kel fel a nap [...] és repülőszőnyeg kötelékek / blokkolják körbe az uniós Holdat” (*Képeslapok Genovából*). Ezt az alaphelyzetet képzeli tovább a Zrínyi kirohanását megörökítő Csontváry-festmény kapcsán írott műben is, figyelmeztetve arra, hogy a középkori iszlám stratégiát mára jelentősen átértékelték és megváltoztatták: „legyetek résen. Új áfiummal: kolduló haddal vonul fel a szultán” (*Szellembeszéd*). A helyzet reménytelennek tűnő voltát fogalmazza meg az alábbi sorokban: „Jézus Allahhal jegyzéket váltott, / magzathalált halt így is a béke. / A mi Megváltónk magába roskadt, / s bánattal bámult öt nagy sebére.” S a gondolatot dermesztő jóslat zárja: „Itt a köveknek is kínjai lesznek”.

Két rendkívül „beszédese” címet viselő versben fogalmazza meg a keresztény kultúrát fenyegető, menthetetlennek tűnő helyzetet: „Aki ölelni képtelen, / előbb vagy utóbb ölni fog. / Karmot ereszt, állkapcsában / éles gyilokká nő a fog” (*Fogvó hold*). A kilátástalanság hangján szól a jelenkori állapotokról: „A gazul széthordott tisztesség / köveiből már nem épül ország, / de a Fehér Bika végbosszúra / készülő lelkét már programozzák. / A Mont Blanc csúcán áll az Isten – / nem lehet messze már az óra, / mely végigbömböl az atmoszférán: / Európa, ó, jaj, Európa!” (*Európa-sírató*). Keserű figyelmeztetés ez az önsorsrontó Európa számára, mely az utóbbi években egy félreértett és félremagyarázott szabadságeszme álarcába bújva saját múltját tapossa sárba, templomait rombolja, értékeit dönti sírba, és feladja mindazt, ami ezt a kultúrát évszázadokon át életben tartotta. Mindezt tetézi azzal, hogy hatalmi érdekek mentén a viták elmérgesedéséhez, a háborúk kirobbantásához asszisztál. Már nem az élet védelme a cél, hanem gazdasági és politikai haszonszerzés. Ezzel a nyugtalanító helyzettel szembesít a klasszikus költőelődöt megidéző – már említett – alkotás, a *Petőfi Dardzsilingben* is: „Háború van most a nagyvilágban / – talpig titánban millió kozák. / Keserűvé lett a szó a szánkban, / növésükben megálltak a fák. / Ideológiák csapnak össze, / vér hull mégis, becses embervér. / Döntsd el most már, hova állsz, Úristen, / hadd lássuk meg, melyik mennyit ér!”

Vári Fábrián László ezekben a versekben a pusztítást elszenvedő ártatlan áldozatokra helyezi a hangsúlyt, akik a harctérre kényszerülnek, illetve akik

családtagjaikat – férjüket, édesapjukat, gyermeküket – veszítik el ebben az abszurd és értelmetlen küzdelemben. Nekik egyetlen vágyuk, hogy minél előbb vége legyen ennek az örületnek. A háborús zónában élők mindennapjaira rátelepedő rémisztő nyomás markáns körülírásához ismét Petőfihez fordul: „De sziréna-üvöltés veri fel a csendet – / dróntámadás érte az ébredő napot. // Tudtam én. Az ember terve így megy füstbe. / Ha nincs hajnal, az alkonyhoz se lesz közöm. / Gyalog indulok setét éjből a ködbe, / s ott ukrán toborzó tisztékbe ütközöm” (*Petőfi Győrbe készül*). Egy értékvesztett, zsákutcában bolyongó, saját jövőtlenségével szembesülő társadalom őrangyalaként töri a fejét a költő a megoldáson, de csak kérdésekre futja, amelyek a menekvés lehetőségeit meglehetősen szűkre szabják.

A problémát tovább árnyalja a kárpátaljai magyarság kálváriája. Az identitásvesztés, a pusztulás fenyegető volta rányomja bélyegét a kisebbségi létben megbélyegzetten élő népcsoportra. „Nagyon jó helyre születtem, az idők járása volt rossz” – magyarázta egy korábbi interjúban Vári Fábian László. A helyzet azóta is változatlan. A világjárványt átvészeltük, de a háború okozta trauma továbbra is árnyékként telepszik a mindennapokra. A nyomasztó félelem, a rettegés menekülési kényszerhez vezet. Életek omlanak össze, családok szakadnak szét. Az egyetlen kapaszkodást az erős hit jelenti. A bizalom sugallta remény, hogy még van kihez fordulni: „közelít valaki / megfogja kezem, / s tudom már, / minden rendben” (*Közelít valaki*).

A költő „Nem járhat lehorgasztott fejjel azok közt, akik szavaiba kapaszkodva várják a gyászba borult égbolt tisztulását. Ha ezt nem képes előidézni, akkor gyűlöletet és bosszút se keltsen, átkot ne szórjon a szája. Mondja, ismételgesse Jézus nevében, hogy ember az embernek nem született ellensége. Akkor sem, ha alattomos ideológiák által rászedetten ölni kényszerül” – írja a fülszöveggént olvasható vallomásában a szerző. Talányként azonban ott marad a kérdés, hogy ebben a megbolydult világban vihart ki akart aratni. „Nem lehet tudni, a szelet ki vetette. [...] Vagy nem is vetették? Egy áldatlan reggel / tán vírusként jött a fellegekkel. [...] hogy bennünk testesüljön meg a félelem” (*Palackba zárt üzenet*).

A többségében közéleti kérdésekkel, társadalmi problémákkal foglalkozó gyűjtemény ezúttal egyszerű szerkezetre épül: nincsenek ciklusok, nincsenek tematizált egységek – de nincs is szüksége az olvasónak ilyenfajta navigációra, az alkotások ugyanis keletkezési rendben követik egymást, s ezzel világos képet nyújtanak azokról a külső hatásokról, amelyek ezeket a műveket indukálták.

Szomorú idők verseit tartja a kezében az olvasó. Ezt a komorságot erősíti a borítókép is, amelyen ködbe vesznek a fák. Némi fény azonban mégis beszűrődik, reményt adva az eluralkodni akaró sötétségben. Összességében leszögezhetjük, hogy egy szépen megformált, különös mélységeket feltáró, igaz emberi érzéseket, lelkiismeretre ható kérdéseket megfogalmazó könyvet tett elénk a szerző.

Oláh András

Oláh András (1959) költő, drámaíró. Mátészalkán él. Legutóbbi kötete: *Fagyponat alatt* (2020).